

fiilistä asumiseen

Esitys asuntolatoimintaa koskevaksi lainsäädännöksi

Helsinki 18.8.2015

Thomas Sundell

Lakimies

Länsi- ja Sisä-Suomen
aluehallintovirasto

Nykylainsäädännön ongelmat 1

- Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa asuntolat mainitaan vain kahdessa yhteydessä: maksuttomuus ja erottaminen
- Kansanopistojen asuntoloita koskevia säännöksiä ei ole lainkaan
- Perustuslain 2 §:n 3 mom: Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin
 - Asuntolapaikan myöntäminen ja peruuttaminen
 - Järjestyssääntöjen vahvistaminen ja niiden nojalla rankaiseminen
 - Kaikenlaiset pakkokeinot ja turvaamistoimet

Nykylainsäädännön ongelmat 2

- Koulutuslakien mukaisten järjestyssääntöjen ulottuvuus on epäselvä:
 - Oikeus vahvistaa järjestyssäännöt löytyy kunkin lain turvallista opiskeluympäristöä koskevasta pykälästä
 - Perusopetuslain uuden 29 §:n 6 momentin mukaan turvallista opiskeluympäristöä koskeva pykälä on voimassa vain silloin, kun oppilas osallistuu opetukseen tai muuhun opetus- taikka vuosisuunnitelman mukaiseen toimintaan
 - Järjestyssäännöt rajoittavat perusoikeuksia, minkä vuoksi niitä koskevia säännöksiä on tulkittava suppeasti

Nykylain säädännön ongelmat 3

- Asuntoloissa tapahtuu nykypäivänä laajalti muun muassa huonetarkastuksia ja päihdetestauksia, jotka selkeästi ovat lakiin perustumattomia pakkokeinoja, ja lakisääteisen toimivallan puute kierretään ”vapaaehtoisilla” sopimuksilla
- Hakuprosessi saatetaan käytännössä hoitaa täysin asuntolaohjaajien toimesta, jolloin vaarana on, ettei hakijoita kohdella yhdenvertaisesti
- Asuntolaohjaajien kelpoisuudesta ei ole säännöksiä tai määräyksiä, eli jopa täysin kouluttamaton henkilö voisi teoriassa käyttää merkittävää julkista valtaa

Vaihtoehdot

- Mitään ei tapahdu ja epävarmuus jatkuu
- Laki säilyy ennallaan ja asuntolatoiminta linjataan suosituksilla joko ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 28 §:n ja lukiolain 21 §:n soveltamisalaan kuuluvaksi tai ei
- Turvallista opiskeluympäristöä ja kurinpitoa koskevat ja mahdollisesti eräät muut pykälät muutetaan nimenomaisesti kattamaan myös asuntolatoimintaa
- Asuntolatoiminnasta säädetään oma(t) pykälä(t) asianomaisiin koulutuslakeihin
- Opiskelija-asuntoloista säädetään erillinen laki

Toiveet ja tarpeet

- Asuntolatoiminnan sisältö ja tarkoitus (ml. ohjaus)
- **Asumisoikeuden myöntäminen ja peruuttaminen**
- **Asukkaan oikeudet ja velvollisuudet**
- **Oikeus hyväksyä järjestyssäännöt**
- **Oikeus antaa kurinpitorangaistuksia**
- Tarpeelliset valvonta- ja turvaamistoimet
- Henkilökunnan riittävyys ja kelpoisuusvaatimukset
- Julkisuus ja tiedonsaanti
- **Muutoksenhaku- ja valvontasäännökset**

Laki asuntolatoiminnasta

- Pääasia on, että nykytoiminta laillistetaan siltä osin kuin se voidaan katsoa asianmukaiseksi
- Hankkeessa on kuitenkin päädytty esittämään erillistä asuntolatoimintaa koskevaa lakia, joka kattaisi kaikkia koulutusmuotoja ja joka pääosin korvaisi koulutuslakien nykyisiä harvoja ja hajanaisia säännöksiä
- Maksuttomuudesta säädettäisiin edelleen koulutuslaeissa, koska asuntolassa asuminen ei ole aina maksutonta

Esityksen sisältö pääpiirteissään 1

- Toiminta viedään yhä enemmän ohjauksen suuntaan ja pois laitospöytä kulttuurista
- Asukkaiden tosiasiallista osallisuutta tulee edistää muun muassa niin, että asukkaat osallistuvat järjestyssääntöjen laadintaan
- Asuntolatoiminta erotetaan käsitteellisesti koulutuksen järjestämisestä
 - jotta sitä voidaan järjestää joustavammin, tarkoituksenmukaisemmin ja taloudellisesti tehokkaammin
 - jotta vältytään etu- ja toimivaltaristiriidoilta

Esityksen sisältö pääpiirteissään 2

- Hakuprosessissa tulee käyttää ennalta vahvistettuja kriteereitä, joista hakijat ovat tietoisia
- Asumisoikeus voidaan peruuttaa, jos sitä ei käytetä tai jos opinnot eivät etene
- Asumisoikeus keskeytyy tai peruuntuu automaattisesti, jos opiskelija erotetaan opetuksesta, jos hänen osallistumisensa opetukseen evätään, jos häneltä pidätetään oikeus opiskeluun tai jos hänen opiskeluoikeutensa peruutetaan

Esityksen sisältö pääpiirteissään 3

- Asukkaan oikeus käyttää asuntolapaikkaansa määritellään
- Asukkaalla on oikeus ohjaukseen
- Asukkaalla on oikeus turvalliseen ja rauhalliseen asumisympäristöön, mutta valvonnan laajuus jätetään asuntolatoiminnan järjestäjän harkintaan
- Asuntolatoiminnan järjestäjällä on oikeus vahvistaa turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia järjestyssääntöjä

Esityksen sisältö pääpiirteissään 4

- Kurinpitokeinoina voidaan käyttää kirjallista varoitusta ja asuntolasta erottamista, pitkälti saman kaavan mukaisesti kuin opetuksessa mutta hieman eri kriteerein
- Toiminnasta vastaavalla henkilöllä ja asuntolaohjaajilla on huoneen kunnon ja hoidon valvomiseksi oikeus päästä asukkaan huoneeseen ilman suostumusta, jos käynnistä ilmoitetaan etukäteen
- Muita pakkokeinoja ei esitetä

Esityksen sisältö pääpiirteissään 5

- Jokaisella asuntolalla tulee olla toiminnasta vastaava henkilö sekä riittävä määrä asuntolaohjaajia
- Kelpoisuusvaatimuksena voisi esimerkiksi asuntolaohjaajan osalta olla sosiaali- tai nuorisoalan ammattitutkinto ja vastaavan henkilön osalta soveltuva korkeakoulututkinto
- Kirjallisesta varoituksesta päättää vastaava henkilö ja erottamisesta sekä asumisoikeuden peruuttamisesta päättää monijäseninen toimielin

Esityksen sisältö pääpiirteissään 6

- Julkisuuslain soveltamisesta toimintaan ja siten henkilöstön vaitiolovelvollisuudesta on selventävä säännös
- Tiedonsaantisäännös tulee sovellettavaksi vain harvoin ja perusteena tulee olla niiden välttämättömyys asumisympäristön turvallisuuden varmistamiseksi
- Aluehallintoviraston roolista laillisuusvalvojana on selventävä säännös
- Hallinto-oikeudelta voi hakea muutosta päätökseen, joka koskee asumisoikeuden myöntämistä tai peruuttamista sekä kirjallista varoitusta ja asuntolasta erottamista